

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації **Стецюка Романа Олександровича** на тему:
**«Саксофон у джазовому мистецтві США 1950-х – 1960-х років (на прикладі
порівняльного аналізу стилів Дж. Колтрейна та С. Роллінза)»**
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»
з галузі знань 02 – «Культура і мистецтво»

Публічну презентацію наукових результатів дисертації
проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики
Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського
«23» квітня 2025 року, протокол № 11

Обґрунтування теми. Дисертацію присвячено одному з найцікавіших феноменів ХХ століття – джазу, вплив якого на розвиток музичного мистецтва (як популярного, так й академічного) неможливо переоцінити. Історія джазу характеризується складним і доволі тривалим шляхом становлення, на якому він вийшов за межі цього пласта і постав як явище, що існує на межі академічного та популярного музикування. Це особливо виразно проявляється у сучасному джазі або, за іншим формулюванням, в «джазі після біпопу» (за Юг Панас'є). Стиль саксофона в джазі – явище, розробка якого комплексно досі не здійснювалася. Не розглядалися під таким кутом зору й індивідуально-авторські репрезентації цього стилю такими видатними майстрами, як Дж. Колтрейн / John Willwam Coltrane (1926 – 1967) і С. Роллінз / Theodore Walter «Sonny» Rollins (нар. в 1930 році), справжніх класиків саксофонного джазу другої половини ХХ століття.

Актуальність обраної в даній дисертації теми обумовлена:
— засадничою роллю саксофона в мистецтві джазової імпровізації;

- нагальною потребою сучасної джазології у комплексному дослідженні специфіки джазового саксофонного стилю;
- відсутністю спеціальних праць, присвячених творчості класиків джазової саксофонної імпровізації Дж. Колтрейна і С. Роллінза.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрі інтерпретології та аналізу музики згідно з планом науково-дослідницької роботи Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. Її зміст відповідає комплексній темі «Когнітивне музикознавство: парадигматика музичної творчості в актуальних запитах історії» (протокол вченої ради № 5 від 29.12.2022 року). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (протокол № 3 від 28.10.2021 року).

Мета дослідження – виявити специфіку мистецтва саксофона в американському джазі 50-х – 60-х років XX століття через порівняння виконавських стилів Дж. Колтрейна та С. Роллінза.

Об'єкт дослідження – саксофон у мистецтві джазу, **предмет** – виконавські стилі Дж. Колтрейна та С. Роллінза в порівняльному аспекті.

Матеріал дослідження склали: зразки джазових саксофонних імпровізацій Дж. Колтрейна та С. Роллінза (понад 10 альбомів, що проаналізовані в оглядовому плані), а також їхні окремі імпровізації на тему-стандарт Джона де Поля «You Don't Know What Love Is» та спільна імпровізація на тему С. Роллінза «Tenor Madness» (розглянуті детально).

Методи дослідження. Для розкриття змісту заявленої теми в дисертації залучені елементи як загальнонаукових, так і спеціальних музикознавчих підходів до досліджуваного явища. Серед них наступні методи: *історичний* – спрямований на розкриття витоків і подальшої еволюції саксофона в академічному мистецтві та джазі; *дедуктивний* – визначає хід дослідження від загального (органологія саксофона) до особливого (саксофон у мистецтві джазу) та конкретного (джазові саксофонні стилі Дж. Колтрейна і С. Роллінза);

жанрово-стильової – задля виявлення специфіки імпровізацій Дж. Колтрейна і С. Роллінза; *органологічний* – необхідний для встановлення зв'язку між конструкцією та образним потенціалом групи саксофонів; *біографічний* – спрямований на визначення особливостей життєтворчості Дж. Колтрейна та С. Роллінза у контексті американського джазового мистецтва 50-х – 60-х років XX століття; *порівняльно-інтерпретаційний* – для виявлення специфіки виконавських стилів Дж. Колтрейна та С. Роллінза.

Теоретичну базу дисертації складають дослідження за такою проблематикою: *теорій жанру і стилю в музиці, музичної форми, інтерпретації й імпровізації* (В. Апатський, Т. Веркіна, І. Барсова, М. Бондаренко, М. Борисенко, І. Гребнєва, Ж. Дедусенко, О. Жарков, О. Жерздева, Г. Завгородня, Г. Ігнатченко, М. Ільєнко, М. Калашник, Л. Касьяненко, О. Катрич, Л. Кияновська, І. Котляревський, О. Крікап, О. Лисенко, О. Маркова, Л. Мінкін, В. Москаленко, Д. Муєдінов, Ю. Ніколаєвська, К. Рікман, Н. Рябуха, І. Сухленко, К. Тимофєєва, В. Ткаченко, Є. Чорна, Л. Шаповалова, С. Шип, К. Юнг, *T. Adorno, W. Berry, H. Besseler, C. Dahlhaus, G. Daunoravičienė, E. Ferand, E. Hall, M. Hood, J. Huizinga, Z. Lissa, J. Mattheson, B. Stoloff*); *теорії та історії джазу, інших музично-творчих видів XX століття* (Є. Барбан, О. Баташов, О. Воропаєва, І. Говарт, І. Вассенберг, С. Давидов, Ю. Лисенко, В. Олендарьов, А. Показ, В. Романко, В. Симоненко, Б. Стецюк; О. Федорченко, І. Яркіна, *T. Adorno, J. Berendt, P. Berliner, R. Blesh, S. Block, G. Bushell, J. Coker, J. Collier, M. Davis, L. Feather, E. Ferand, S. Finkelstein, M. Gridley, M. Hasse, T. Hennessey, R. Hodson, E. Jost, B. Kirchner, D. Megill, W. Mellers, R. Middleton, I. Monson, T. Owens, H. Panassié, R. Ricker, W. Sargent, J. Seabrook, M. Stearns, B. Stoloff, P. Tagg, P. Townsend, M. Williams*); *органології саксофона як інструмента духової групи в академічній та джазовій практиці, творчість видатних саксофоністів, зокрема, Дж. Колтрейна та С. Роллінза* (В. Громченко, Д. Зотов, М. Крупей, Д. Максименко, Г. Марценюк, М. Мимрик, Д. Савицький, М. Сидоренко, А. Понькіна, В. Чуріков, *J. Aebersold, H. Berlioz, R. Conceição, R. Gangle, L. Grigson, J. Kool, A. Levy, V. Michailu,*

H. Miedema, T. Owens, A. Petridis, A. Pimenta, L. Porter, B. Ratiff, F. Rendal, T. Rutherford-Johnson, G. Schuller, A. Shatz); Інтернет-джерела.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження. Дисертація є першим в українському музикознавстві досвідом комплексного вивчення функціонування саксофона в американському джазі 1950-х – 1960-х років на прикладі творчості Дж. Колтрейна та С. Роллінза. У праці вперше:

- запропоновано дефініцію поняття «стиль саксофона» як різновиду інструментально-видового стилю;
- узагальнені відомості щодо органології саксофона як духового інструмента універсального типу;
- окреслено естетико-комунікативну парадигматику саксофона в джазі;
- виявлено специфіку саксофонної джазової імпровізації в аспектах фактури та синтаксису;
- здійснено історіографічний огляд джазових саксофонних стилів в американському джазі;
- здійснено порівняльний аналіз виконавських стилів Дж. Колтрейна та С. Роллінза;
- здійснено порівняльний аналіз саксофонних імпровізацій цих майстрів, які раніше у даному аспекті не досліджувалися.

Уточнено зміст понять: «музична імпровізація», «джазова імпровізація», «імпровізація на саксофоні».

Подальшого розвитку набули наукові уявлення щодо явищ та понять: «третій пласт», «американський джаз», «образ саксофона», «стилістика саксофона в джазовій імпровізації».

Практичне значення роботи. Положення і висновки дисертації можуть бути використаними при подальшому вивченні джазових інструментальних стилів, включаючи саксофонний, представлений у творчості інших національних шкіл, зокрема, української. Матеріали дослідження можуть бути враховані в програмах навчальних курсів «Музична інтерпретація», «Аналіз та інтерпретація музики», «Історія джазу», «Джазова імпровізація», «Джазова

гармонія» для бакалаврів і магістрів відповідних відділів і кафедр у музичних навчальних закладах України. Результати дослідження можуть бути корисними і для діяльності джазових саксофоністів-імпрровізаторів, а також слугувати матеріалом для навчальної практики в класі зі спеціалізацією «Саксофон».

Апробація результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського. основні положення праці викладено в доповідях автора на міжнародних і всеукраїнських наукових і науково-практичних конференціях: «Музика і театр у сучасному науковому дискурсі» (Харків, 22.02.2019), «Мистецтво та шляхи його осмислення в дослідженнях молодих науковців» (Харків, 22-23.03.2019), «Сучасне слово про мистецтво: наука та критика» (Харків, 04-06.03.2021), «Сучасне слово про мистецтво: наука та критика» (Харків, 11-12.02.2025).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 3 статті в спеціалізованих наукових виданнях категорії Б, затверджених МОН України:

1. Стецюк Р. О. Джазова саксофонна імпрровізація: параметри фактури та синтаксису. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. ст. Вип. 57 / Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського; упоряд. Л. В. Шаповалова. Харків : ХНУМ, 2020. С. 88–109. DOI 10.34064/khnum1-57.06

<https://intermusic.kh.ua/vypusk57.pdf>

2. Стецюк Р.О. Творча постать Дж. Колтрейна в історії джазового мистецтва: Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. ст. Вип. 72. Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського; ред.-упоряд. Л.В. Русакова, Я.О. Сердюк. Харків: ХНУМ, 2024. С. 38–53. DOI 10.34064/khnum1-72.03

https://intermusic.kh.ua/vypusk72/problems_72_3_Stetsiuk.pdf

3. Стецюк Р.О. Джазовий саксофонний стиль С. Роллінза: етапи становлення. Аспекти історичного музикознавства: зб. наук.ст. Вип. XXXXVII (37). Харків. нац. ун-т мистецтв імені І.П. Котляревського; ред.-упоряд.

Л.В. Русакова, Я.О. Сердюк. Харків: ХНУМ, 2024. С.182-201. DOI 10.34064/khnum2-37.09

https://aspekty.kh.ua/vypusk37/ASPECTS_37-182-201-Stetsiuk.pdf

Характеристика особистості здобувача. Роман Стецюк у 2013 році закінчив Харківський національний університет мистецтв імені І.П.Котляревського і одержав ступінь магістра. Навчався в аспірантурі Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського протягом 2021–2025 навчальних років (науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, професор Ігнатченко Г.І., з 2025 року – кандидат мистецтвознавства, професор Сухленко І.Ю.).

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з правильним вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. Під час виконання дисертації здобувач дотримувалася принципів академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертації Р.Стецюка у межах публічної презентації наукових результатів дисертації, проведену на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та повноти основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Дисертація Романа Стецюка «Саксофон у джазовому мистецтві США 1950-х – 1960-х років (на прикладі порівняльного аналізу стилів Дж. Колтрейна та С. Роллінза)», представлена на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво є ґрунтовним,

самостійним, завершеним науковим дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів. Її зміст відповідає спеціальності 025 – Музичне мистецтво. Визначені мета та завдання повністю розв’язані, основні положення дисертації обґрунтовують наукову новизну. Обсяг та структура дисертації відповідають вимогам, що висуваються до дисертацій на ступінь доктора філософії. Результати дисертації пройшли апробацію на 4 науково-практичних конференціях; основні положення відображено у 3 одноосібних наукових статтях у фахових виданнях категорії Б, затверджених МОН України.

2. Викладене дозволяє дійти висновку, що дисертація **Романа Стецюка «Саксофон у джазовому мистецтві США 1950-х – 1960-х років (на прикладі порівняльного аналізу стилів Дж. Колтрейна та С. Роллінза)»** має теоретичну, практичну значущість, наукову новизну; її результати можуть бути запроваджені до науково-теоретичної та практичної сфер сучасного музичного мистецтва. Дисертація, подана на здобуття ступеня доктора філософії, відповідає вимогам, передбаченим пунктами 10 та 11 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та може бути представлена у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

3. Рекомендувати дисертацію **Романа Стецюка «Саксофон у джазовому мистецтві США 1950-х – 1960-х років (на прикладі порівняльного аналізу стилів Дж. Колтрейна та С. Роллінза)»** до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді для присудження

ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» галузі знань 02 – «Культура і мистецтво».

Результати дисертаційного дослідження обговорено і схвалено на публічній презентації наукових результатів дисертації, яку було проведено на засіданні кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Головуюча на публічній презентації наукових результатів дисертації:

Доктор мистецтвознавства, професор,
завідувач кафедри інтерпретології
та аналізу музики Харківського
національного університету мистецтв
імені І. П. Котляревського
ШАПОВАЛОВА Л.В.

